

کانونی همپای مدر نیته برای بالندگی علمی

عنوان: زمین، ساختمان، معازه، مجسمه و...

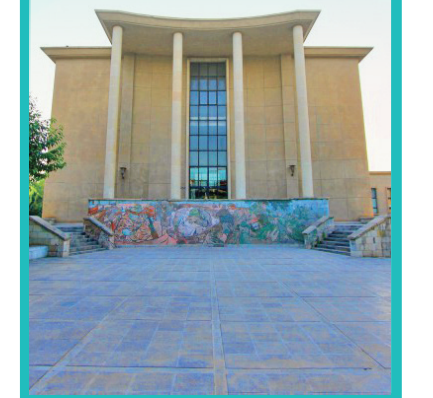
سال وقف: ۱۳۲۴

نام واقف: گروه خیران

نشانی: خیابان انقلاب

از زمان تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳، دانشگاه کانونی برای وقف علمی بوده است و از همان ابتدای تأسیس افرادی در سنوات مختلف به دانشگاه کمک کرده‌اند. نخستین موقوفات دانشگاه تهران در تاریخ ۱۳۳۳ از ۱۳۲۴ به ساخت خوابگاه‌های متعدد برای سکونت دانشجویان شهرستانی اختصاص یافت. در زمان حاضر هم دانشگاه تهران در سراسر کشور موقفاتی دارد و برخی از افراد، املاکی را در نقاط مختلف برای این دانشگاه وقف کرده‌اند.

اهدایی های دانشگاه تهران از ابتدا تاکنون علاوه بر کمک‌های نقدی به وقف ۱۰ قطعه زمین، ۱۶ دستگاه ساختمان، ۱۰ باب مغازه، ۸۷ مجسمه، ۲۴۰ پرده تابلو و قطعه عسک، بیش از ۲۰۶۶۸ جلد کتاب، نسخ، اسناد و مجله و یک دستگاه پیانو مربوط می شود که در دانشکده‌های مختلف این دانشگاه به صورت پراکنده قرار گرفته‌اند. واقفان دانشگاه تهران با هدف توسعه دانش و ارتقای سطح علمی دانشجویان اقدامات بسیاری برای توسعه فیزیکی دانشگاه با ساخت دانشکده‌های متفاوت انجام داده‌اند.

ابجدی متفاوت‌ترین بخشش‌های

تهران از گذشته تا امروز با فرهنگ وقف در آمیخته است و واقفان بزرگ پایتخت، دارای‌های خود را بابت‌های مختلفی چون درمانی، آموزشی، فرهنگی و... وقف عام کرده‌اند. در این میان اما برخی موقوفه‌ها و واقفان تهران داستان‌های جالبی دارند: از وقف مجازی و باهمان وقف و بسایت که کمتر کسی داستان آن را شنیده گرفته تا وقف وسایل بازی و تفریحی برای کودکان که نشان از آینده‌های نو در اجرای سنت حسنه وقف دارد. در ادامه به موقوفاتی که واقفان تهرانی بابت‌های منحصر به فرد وقف کرده‌اند، پرداخته ایم.

زنانه‌ترین وقف

عنوان وقف: جواهرات گرانبهای وقفی
سال: دوره قاجار
نشانی: بازگامه مطهر امامان و روستای کاشانک شمیران

حیاتی‌ترین وقف

عنوان وقف: خیرات گرانبهای وقفی
سال: دوره قاجار
نشانی: بازگامه مطهر امامان و روستای کاشانک شمیران

موقوفات گرانبهای سوگلی

فاطمه، ملقب به انیس الدوله، همسر رسمی و سوگلی ناصرالدین شاه قاجار، جواهرات بی شماری را وقف انعامه‌طهار (ع) و نیازمندان کرد. او که روستازاده‌ای در حوالی تجریش بود، جایگاه و بزایای نژد شاه داشت. با این حال زندگی درباری او را از خیراندیشی و خیر خواهی دور نکرد. از انیس الدوله موقوفات بسیاری بر جای مانده که بیشتر جواهرات گرانبهایی بود که وقف شده‌اند: اهلی «حلیقه الماس» به پارگاه امام علی (ع)، اهلی «برده مرار یددوژی شده» به آستان امام حسین (ع) و اهلی «نیم تاج طلا» به حرم امامزاده (ضاح). همچنین روستای کاشانک و بنای پلی در ناصر آباد، از توابع لوسان نیز از موقوفات اوست.

قصه آب انبارهای وقفی پایتخت

در محله‌های فقیرنشین که آب‌انبار خانگی نداشتند با محله‌های پرجمعیت شهر که مظهر قنات‌ها دور از دسترس بود، آب‌انبارهای وقفی ساخته می شدند. بیشتر این سازه‌ها در کنار راه‌های کاروان‌ر و بیرون دروازه‌های شهر یا زیر مسجد، تکیه یا در بازارچه و گذرهای نامی کرند. در تابستان‌های بسیار گرم و خشک استفاده از این آب‌انبارها تنها راه نجات افراد کوچه‌گرد آمدی بود که همانند متمولان امکان ترک شهر و رفتن به مناطق ییلاقی را نداشتند. آب‌انبارهای وقفی به صورت تکیه‌ها و مجموعه همراه مساجد، مدارس و تکیا یا بیشتر در مرکز محله برای استفاده عموم مردم وقف می شدند و واقفان آنها از بزرگان بودند. محله‌های بازار و محمده بیشتر بر تعداد آب‌انبارها را داشتند. میزان جمعیت، تمکن مالی ساکنان محلات، مسیر عبور قنات‌ها در محلات، اعتقادات و اقطن و میل به کسب ثواب رami توان از عوامل تأثیر گذار در وقف و پراکندگی این ابنیه در محله‌ها دانست.

به نیت عزاداری سالگره شهیدان

عنوان وقف: خانه‌های مسکونی محله‌های طرشت، ستارخان و مرزداران
سال وقف: ۱۳۵۰
نام واقف: عباسقلی طرشتی
نشانی: محدوده غرب تهران

تکنولوژی‌یک‌ترین وقف

عنوان وقف: وقف سایبر
سال وقف: ۱۳۹۲
نام واقف: سیدمرتضی میرسراجی
نشانی: فضای مجازی

نخستین وقف مجازی دنیا

اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۲ یکی از متفاوت‌ترین وقف‌های کشور ثبت شد. سیدمرتضی میرسراجی، مدیر وب‌سایت معنوی-فرهنگی الخیرات تصمیم می‌گیرد با تنظیم وقف‌نامه‌ای وب‌سایت خود را وقف عام کند. این وقف‌نامه به شماره ۱۰۳۷۹ در اداره کل اوقاف و امور خیریه استان تهران ثبت شد. وقف سایبری که از آن به وقف نوین تعبیر می‌شود، شامل موقوفه‌هایی است که با کامپیوتر و اینترنت پیوستگی دارند و وقف نرم‌افزار، وب‌سایت و پر تال از این نمونه است. این موقوفه‌ها از عنصر تاکارآمدی که به مرور زمان دامن برخی از موقوفه‌های قدیمی رami گیرد، دور است. به طور خلاصه می‌توان گفت که وقف سایبری به ایجاد مرکز خدمات داده‌های اینترنتی بر پایه وقف، وقف سخت‌افزارها یا نرم‌افزارها را نه‌ای و راه‌اندازی مراکز موقوفه‌ای که محل تبلیغ دین هستند گفته می‌شود.

نگاهی به سند‌های وقفی روستاهای منطقه ۲ تهران نشان می‌دهد که زمین داران و باغداران برای بهره‌مندی از ثواب و حفظ اموالشان به نفع مردم، بخشی یا تمام زمین‌های خود را وقف عام می‌کردند. آنان معتقد بودند با سنت حسنه وقف، خیالشان بابت بهره‌مندی عامه مردم آسوده خواهد بود. گاهی عنوان وقف را نیز مشخص می‌کردند و در وقف‌نامه قید می‌شد که بخشی از این در آمد باید برای مساجد و حسینیه‌ها استفاده شود. در میان اسامی بزرگانگی که املاک خود را به نیت عام‌المنفعه وقف کرده‌اند به نام «عباسقلی طرشتی» می‌رسیم. او از بزرگان طرشت بود که در اواخر دوران قاجار و نزدیک به دوران مشروطه طرشتی، زمین و باغ‌های بسیاری داشت. او در دوران حیاتش زمین و باغ‌های خود را وقف کرد تا عواید حاصل از آنها صرف عزاداری برای امام حسین (ع) و انمه اطهار (ع) شود. اغلب زمین‌های وقفی مردم طرشتی به کشاورزی و باغ‌های میوه اختصاص داشت. امروزه این زمین‌ها در محدوده منطقه ۲ و محله‌های طرشت، ستارخان و مرزداران قرار گرفته است. بخشی از زمین‌های موقوفی طرشتی در محدوده شمال منطقه ۱۰ و منطقه ۹ است.

عنوان وقف: نخستین حوزه علمیه و مدرسه وقفی
سال وقف: دوره سلطنت فتحعلی‌شاه
نام واقف: محمدحسین مروی
نشانی: ناصر خسرو، کوچه مروی

نخستین حوزه وقفی

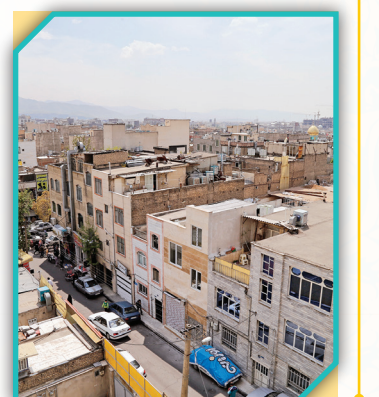
محمدحسین خان، ملقب به فخرالدوله، والی مرو و در زمان سلطنت فتحعلی‌شاه، نخستین مدرسه علمیه تهران را بنا کرد. او هرگز به خدمات دولتی تمایلی نشان نداد و تنها به عنوان مششاور در خدمت فتحعلی‌شاه باقی ماند. محمدحسین خان ثروت بسیاری داشت و با وقف اموال خود، در راه خیر ماندگار کرد. مدرسه، مسجد، باغ و بازارچه مروی را وقف و تمام املاک خود را نیز برای نگهداری از این مسجد و مدرسه وقف کرد. خان مروی از مردمان صاحب‌دل و نیک‌اندیش بود و این مدرسه را به عنوان نخستین مدرسه علم و حکمت اسلامی در تهران بنا کرد. موقوفه‌ای که از دل آن علما و اندیشمندان بسیاری قدر برآفته‌اند.

عنوان وقف: مسجد، در مانگاه، انتشارات و موسیقی
سال وقف: ۱۳۵۰
نام واقف: عبدالوهاب تهرانی
نشانی: منطقه ۴

بیشترین واحد ساختمانی وقفی

موقوفه مرحوم عبدالوهاب تهرانی در حال حاضر بیشترین رقبه (واحد ساختمانی) را در استان تهران دارد. طبق آمار اداره اوقاف و امور خیریه شمال شرق تهران در حال حاضر علاوه بر زمین‌های تمام مساجد، حسینیه‌ها و تکیای واقع در منطقه که وقفی است، حاج عبدالوهاب تهرانی بالغ بر ۱۵۰ هکتار مترمربع از اراضی خود را در این محدوده وقف کرده است. مرحوم حاج عبدالوهاب، پسر مرحوم آخوندملاعلی مدرس نوری، از ساکنان اولیه نارمک و تاجر کتاب بود. طبق وصیت آن مرحوم، در آمد حاصل از اجاره موقوفات صرف برگزاری عزاداری امام حسین (ع) در ماه محرم، کمک به فقرا در روز عید غدیر و احیای شب‌های قدر در ماه رمضان می‌شود.

عنوان وقف: مسجد و مدرسه علمیه منیریه و وقف ۲۰۰ باب مغازه
سال وقف: ۱۳۲۴ هجری شمسی
نام واقف: منیر السلطنه
نشانی: خیابان خیابان‌ها، لاله زار خیابان مولوی

نامدارترین زن واقف

نام‌منیر السلطنه، یکی از همسران ناصرالدین‌شاه قاجار نیز با سنت حسنه و وقف در تهران گره خورده است. نشان به این نشان که علاوه بر مدرسه منیریه در محدوده محله منیریه که اکنون به سفیره‌خانه تبدیل شده، مسجد امامزاده سیدناصرالدین و مدرسه علمیه‌ای در جوار بقعه مبارکه امامزاده ناصرالدین را نیز از محل ارث برادر ساخت و وقف کرد. مدرسه علمیه منیریه، تا پیش از توسعه آن محدوده در زمان پهلوی اول و تخریب بخشی از بنای مدرسه، محل تحصیل طلاب و برگزاری مجالس علمی و مذهبی بود. منیر السلطنه همچنین ۲۰۰ باب مغازه در محدوده بازار را از محل اموال خود وقف مسجد و مدرسه علمیه کرده تا در آمدهای حاصل، صرف هزینه‌های جاری مسجد و مدرسه شود.

عنوان وقف: ساختمان مجلس
سال وقف: ۱۳۸۹
نام واقف: نمایندگان مجلس شورای ملی
نشانی: میدان بهارستان

پرماجراترین ساختمانی برای قانون

وقتی مجلس شورای ملی در سال ۱۳۸۵ خورشیدی تأسیس شد، نمایندگان در اقدامی نمادین، زمین‌های میرزا حسین‌خان سپهسالار که بعد از فوتش ورثه‌ای نداشت به مجلس واگذار کردند. در دوره‌های بعد، مجلس تصمیم می‌گیرد این زمین‌ها را وقف مجلس کند. بعد هم ۲ نفر به نمایندگی از همه نمایندگان در سال ۱۳۸۹ خورشیدی وقف‌نامه‌ای را تنظیم می‌کنند و زمین‌های متعلق به میرزا حسین‌خان سپهسالار و ساختمان مجلس شورای ملی را وقف «صالحه عامه» مردم ایران می‌کنند. به خاطر ماجراهایی که حین تنظیم وقف‌نامه رخ می‌دهد از این ساختمان به عنوان یکی از خاص‌ترین موقوفات پایتخت نام می‌برند.

عنوان وقف: بنیاد علمی البرز
سال وقف: ۱۳۴۲
نام واقف: حسینعلی البرز
نشانی: خیابان سپهر، بین خیابان فتح و موسوی

واقف علمی مشهور

حسینعلی البرز، از واقفان مشهور علمی در کشور است. وی روزی پس از تأسیس بنیاد علمی البرز گفته بود این بنیاد را نه برای ۱۰ یا ۱۰۰ سال، بلکه تا ایران، چین و اخلاق باقی است، وقف خدمت به جوانان وطن کرده است. در موقوفه‌ها ماندگار البرز که زیر پوشش سازمان اوقاف و امور خیریه فعالیت می‌کند، هر سال مراسمی برگزار می‌شود و دانشجویان و دانش‌آموزان برتر کشور جایزه «حسن تحصیل» دریافت می‌کنند. البرز که در جایی گفته بود برای دخترانم ارت با ارزش تری باقی گذاشته‌ام و آن، دانش و انسانیت است. قدم اول این کار نیک را با وقف همه اموال خود برداشتم و کمی بعد حتی خانه شخصی خود را به فرزند گذاشتم و آن را به مجموع دارای‌های بنیاد افزود تا مایه دلگرمی دانش‌آموزان و دانشجویان نسل‌های بعد شود.

